

ΕΚΘΕΣΕΙΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1970

Α'.

ΕΚΘΕΣΙΣ

**τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1970 πεπραγμένων ὑπὸ τοῦ Κέντρου Συντάξεως
τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης.**

Α'. Σύνταξις τοῦ Λεξικοῦ.— Ἡ σύνταξις τοῦ Λεξικοῦ ἀπασχόλησε τοὺς δύο παλαιότερους συντάκτας καὶ τὸν διευθυντήν. Οἱ δύο νεώτεροι, παραλλήλως πρὸς τὴν ἄλλην ἐργασίαν, ἠσκήθησαν καὶ εἰς τὴν σύνταξιν κατὰ τὸ προπαρασκευαστικὸν αὐτῆς στάδιον.

Μετὰ τὸν καθορισμὸν τῶν νέων φωνητικῶν συμβόλων διὰ τὴν ἀπόδοσιν ὠρισμένων φωνητικῶν φαινομένων, διαπιστωθέντων ἐκ τοῦ συγκεντρωθέντος γλωσσικοῦ ὕλικου ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ κυρίως ἐκ Κύπρου, καὶ τὴν παραλαβὴν ἐκ Λονδίνου τῶν πρὸς τοῦτο εἰδικῶν τυπογραφικῶν στοιχείων, θὰ συνεχισθῇ ἡ διακοπεῖσα διὰ τὴν ἐν λόγῳ αἰτίαν ἐκτύπωσις τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ τετάρτου τόμου, διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἤδη ἕτοιμον ὕλικόν.

Β'. Ἀποδελτίωσις - λημματογράφησις.— Τὸ πρὸς ἀποδελτίωσιν γλωσσικὸν ὕλικὸν προέρχεται 1) ἐκ χειρογράφων καταρτιζομένων ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπὸ τῶν συντακτῶν τοῦ Κέντρου κατὰ τὰς μηνιαίας θερινὰς αὐτῶν ἀποστολὰς εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ διαφόρων προσώπων, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλουν τὸ ὑπ' αὐτῶν συγκεντρωθὲν ὕλικόν εἰς τὸν κατ' ἔτος διενεργούμενον διαγωνισμὸν ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἑταιρείας καὶ 2) ἐξ ἐντύπων γλωσσικῶν ἢ λαογραφικῶν μελετῶν, δημοσιευομένων εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ περιοδικὰ καὶ τὰς Ἐπετηρίδας τῶν Ἐπιστημονικῶν Ἑταιρειῶν. Τὸ ὕλικόν αὐτὸ εἶναι πλουσιώτατον, ἀλλ' εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποδελτιωθῇ καὶ τεθῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς συντάξεως, διότι ἀπαιτεῖ ἐπαρκὲς πρὸς ἀποδελτίωσιν τούτου προσωπικόν.

Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἡ ἀνάγκη τῆς ἐνημερώσεως τοῦ ὑπὸ σύνταξιν ὕλικου διὰ τὴν πληρότητα τῶν ἄρθρων ἐπέβαλε τὴν καὶ ἐκ μέρους τῶν συντακτῶν ἀποδελτίωσιν ὕλικου καὶ λημματογράφησιν αὐτοῦ παραλλήλως πρὸς τὸ ὑπὸ τούτων συντελούμενον κύριον ἔργον τῆς συντάξεως. Οὕτως ἀπεδελτιώθη ὕλικὸν καταγραφέν εἰς τριάκοντα περίπου χιλιάδας δελτία, προερχόμενον ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἑλληνοφώνων χωρίων τῆς Κάτω Ἰταλίας. Τοῦτο λημματογραφηθὲν ἐταξινομήθη, ὥστε εἶναι πρὸς ὄφελον καὶ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ προσίτον εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν.

Παρὰ ταῦτα ὁμως παραμένουν εἰς τὸ ἄρχειον ἀναποδελτίωτα 86 χειρόγραφα ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀντιπροσωπεύοντα τετρακοσίας περίπου χιλιάδας δελτίων, χωρὶς νὰ ὑπολογισθῇ τὸ πρὸς ἀποδελτίωσιν ἐπισημανθὲν γλωσσικὸν ὕλικόν ἐκ τοπικῶν περιοδικῶν καὶ Ἐπετηρίδων.

Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος τούτου ἀπαιτεῖται ἡ πρόσληψις ἱκανοῦ ἀριθμοῦ γραφῶν ἀποδελτιωτῶν, ἵνα τὸ πλουσιώτατον τοῦτο ὕλικόν τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς συντάξεως.

Ἡ ἀποδελτίωσις εἶναι βασικὴ ἐργασία τοῦ Κέντρου, διότι, ἄνευ ἐπαρκoῦς ὕλικoῦ, καλύπτοντος ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν χῶρον, δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ πληρότης τῶν συντασομένων ἄρθρων.

Γ'. Γλωσσικαὶ ἀποστολαί.— Αἱ ὑπὸ τοῦ Κέντρου προγραμματιζόμεναι ἀποστολαὶ ἀποβλέπουν εἰς τὴν συλλογὴν γλωσσικοῦ ὕλικoῦ ἐκ περιοχῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἢ δὲν ὑπάρχει τοιοῦτον εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Κέντρου ἢ τὸ ὑπάρχον δὲν εἶναι ἀρκετόν, ὥστε νὰ δίδῃ τὴν γλωσσικὴν εἰκόνα τῆς περιοχῆς· ἐπὶ πλέον αἱ ἀποστολαὶ αὗται ἀποβλέπουν καὶ εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἀναγκαίων στοιχείων διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Γλωσσικοῦ Ἄτλαντος.

Οὕτω κατὰ τὸ θέρος ἐπραγματοποιήθησαν αἱ κάτωθι ἀποστολαί :

1) Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Κέντρου κ. Δικ. Βαγιακάκος μετέβη δι' ἓνα μῆνα εἰς τὸ νότιον τμήμα τῆς ἐπαρχίας Γυθείου (εἰς τοὺς τ. δ. Λαγίας καὶ Τευθρώνης).

2) Ὁ συντάκτης κ. Στ. Μάνσης δι' ἓνα μῆνα εἰς τὴν νήσον Σάμον.

3) Ὁ συντάκτης κ. Δημ. Κρεκούκας δι' ἓνα μῆνα εἰς τὴν περιοχὴν Ἑλασσόνοιο Θεσσαλίας.

4) Ὁ συντάκτης κ. Νικ. Κοντοσόπουλος δι' ἓνα μῆνα εἰς τὸν νομὸν Ἡμαθίας.

5) Ὁ συντάκτης κ. Ἀν. Καραναστάσης διὰ δύο μῆνας, χορηγούσης τῆς Παγκείου Ἐπιτροπῆς κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Προέδρου αὐτῆς κ. Φ. Δραγούμη, μετέβη εἰς τὴν ἑλληνοφώνων περιοχὴν τῆς Κάτω Ἰταλίας πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐκ προηγουμένων ἀποστολῶν αὐτοῦ συλλογῆς πλουσίου καὶ λίαν ἐνδιαφέροντος γλωσσικοῦ ὕλικoῦ.

Οὕτως ἐπεδιώχθη διὰ τοῦ ὀλιγαρίθμου προσωπικοῦ νὰ συγκεντρωθῇ ὕλικὸν ἐκ διαφόρων περιοχῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου καὶ ἐκ τῆς Κάτω Ἰταλίας.

Δυστυχῶς, ἔνεκα ἐλλείψεως προσωπικοῦ, δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ πραγματοποιήσις τοῦ καταρτισθέντος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος προγράμματος ἀποστολῆς εἰς Κύπρον. Ἡ συλλογὴ καὶ μελέτη τοῦ ὕλικoῦ ἐκ τῆς νήσου ταύτης ἐνέχει πλὴν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ ἰδιαιτέραν ἐθνικὴν σημασίαν, ἔνεκα τῆς ἰδιαζούσης καταστάσεως ὑπὸ τὴν ὁποίαν αὕτη διατελεῖ σήμερον.

Δ'. Λεξικογραφικὸν Δελτίον.— Διὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ 12^{ου} τόμου τοῦ Λεξικογραφικοῦ Δελτίου ἔχουν συγγραφῇ ὑπὸ τῶν συντακτῶν τοῦ Κέντρου σχετικαὶ ἐργασίαι.

Ε'. Βιβλιοθήκη.— Χάρις εἰς τὴν παρασχεθεῖσαν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος πίστωσιν παρὰ τῆς Ἀκαδημίας κατέστη δυνατὴ ἡ ἀγορὰ κυρίως Λεξικῶν καὶ κειμένων παπύρων.

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου ἐπλουτίσθη διὰ διακοσίων τόμων, βιβλίων, Λεξικῶν καὶ περιοδικῶν προερχομένων εἴτε ἐξ ἀγορᾶς εἴτε ἐκ δωρεᾶς.

ΣΤ'. Χειρόγραφα.— Κατὰ τὸ λῆγον ἔτος εἰσῆχθησαν εἰς τὸ Κέντρον 16 χειρόγραφα, ἐξ ὧν τέσσαρα ἐξ ἀποστολῆς τῶν συντακτῶν καὶ 12 ἐκ δωρεᾶς τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας.

Ζ'. Μεταβολαὶ εἰς τὸ προσωπικόν.— Τὴν 19^{ην} Μαρτίου ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας, ὡς συμπληρώσας 35ετίαν, ὁ συντάκτης κ. Ἀθανάσιος Κωστάκης.

Τὴν 15^{ην} Φεβρουαρίου μετετάγη εἰς τὸ Κέντρον Φιλοσοφίας ὁ συντάκτης κ. Εὐάγγελος Ροῦσσος.

Τὴν 16ην Μαρτίου ἐτοποθετήθη ὡς γραφεὺς ἡ δ/νις Εὐσταθία Κοράκη.

Τὴν 17ην Νοεμβρίου ὑπέβαλε παραίτησιν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας, ὡς συμπληρώσας 35ετίαν, ὁ συντάκτης κ. Ἀναστάσιος Καρναστάσης.

Ἡ ἀποχώρησις τῶν δύο παλαιῶν δοκίμων συντακτῶν τοῦ Κέντρου θὰ ἔχη ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς συντάξεως, καθ' ὅσον διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, ἕως ὅτου ἀσκηθοῦν πλήρως οἱ δύο νεώτεροι συντάκται, θὰ ἀσχολοῦνται δι' ἀρκετὸν ἐν τῷ μέλλοντι διάστημα εἰς συντάκτης καὶ ὁ διευθυντής.

Η'. Γλωσσικὸς Ἄτλας.— Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἐγένετο ἡ προκαταρκτικὴ ἐργασία διὰ τὸν προγραμματισθέντα ὑπὸ τοῦ Κέντρου Γλωσσικὸν Ἄτλαντα τῆς χώρας.

Οὕτως ἠλέγχθη ὑπὸ τοῦ συντάκτου κ. Ν. Κοντοσοπούλου τὸ εἰς τὸ Κέντρον ὑπάρχον γλωσσικὸν ὕλικόν ἐκ Σάμου, Σκοπέλου, Κρήτης, Εὐβοίας, Μεσσηνίας καὶ Δωδεκανήσου. Κατεγράφησαν αἱ παρατηρήσεις εἰς εἰδικὰ πρὸς τοῦτο δελτία καὶ ἐπεσημάνθη τὸ εἶδος, ἡ ποσότης καὶ ἡ ποιότης τοῦ ὑπάρχοντος γλωσσικοῦ ὕλικου. Ἡ ἐργασία αὕτη θὰ καλύψῃ γλωσσικῶς ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν χῶρον καὶ θὰ καταστῇ ὁ κανὼν διὰ τὸν προγραμματισμὸν τῶν ἀποστολῶν, ὅταν μάλιστα καταλλήλως, μετὰ τὸ πέρασ τῆς ὄλης ἐργασίας, ἀποτυπωθῇ ἡ ἔρευνα ἐπὶ τοῦ χάρτου ἐκάστου νομοῦ. Τοῦτο θὰ ἀποτελέσῃ τὴν βᾶσιν ὄλης τῆς μετὰ ταῦτα προγραμματισθείσης ἐργασίας.

Θ'. Ἀρχεῖον διαλεκτικῶν κειμένων.— Κατὰ τὸ λῆγον ἔτος κατεγράφησαν εἰς 14 ταινίας διαλεκτικὰ κείμενα ἐκ τῶν περιοχῶν Κύπρου, Μακεδονίας, Νάξου, Δήμου, Κρήτης, Χίου, Σάμου, Πάτρων.

Οὕτω τὸ σύνολον μέχρι σήμερον τῶν ἐν τῷ Κέντρῳ ταινιῶν ἀνέρχεται εἰς 105.

Ι'. Συμμετοχὴ εἰς Συνέδρια.— Ὁ Διευθυντής τοῦ Κέντρου κ. Δικαῖος Βαγιακάκος ἔλαβε μέρος εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Β' Διεθνὲς Συνέδριον Σπουδῶν Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης καὶ πρέβη εἰς ἀνακοίνωσιν ἔχουσαν τὸν τίτλον: «Ἡ διαμόρφωσις τοῦ μοναχικοῦ βίου καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν».

Τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου παρηκολούθησαν καὶ οἱ συντάκται τοῦ Κέντρου.

ΙΑ'.— Συνεχίσθη ὁ καταρτισμὸς τῆς βιβλιογραφίας τῶν νεοελληνικῶν καταλήξεων καὶ ὁ καταρτισμὸς βοηθητικοῦ πίνακος λημμάτων ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Κέντρου καὶ τῆς δ/δος Θεοδώρας Μπόμ.

Ἐγένετο ἐπίσης ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία διὰ τὴν ἀνασύνταξιν τοῦ Κανονισμοῦ Συντάξεως τοῦ Λεξικοῦ ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἀναγκῶν τῆς συντάξεως διὰ τῆς ἀποδελτιώσεως καὶ τῆς χρησιμοποίησεως νέου ὕλικου.

Τοιαύτη ὑπῆρξε κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἡ συντελεσθεῖσα ἐργασία ἐν τῷ Κέντρῳ διὰ τοῦ ὀλιγαριθμοῦ ἐν αὐτῷ ἐπιστημονικοῦ καὶ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι, διὰ τῆς ταχείας πληρώσεως τῶν κενῶν θέσεων εἰς ἐπιστημονικὸν προσωπικὸν καὶ διὰ τῆς προσλήψεως ἀποδελτιωτῶν γραφέων, ἡ ἐργασία ἐν τῷ Κέντρῳ θὰ ἀποδώσῃ περισσότερα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7η Δεκεμβρίου 1970

Ὁ Διευθυντής τοῦ Κέντρου
Δ. Β. Βαγιακάκος